

Varen op de mist. *De wolkendragers* van Peter Holvoet- Hanssen.

Bart Vervaeck

In 2016 begon Peter Holvoet-Hanssen met *Gedichten voor de kleine reus* aan een tweede poëtische avonturentocht, ‘een nieuw en wonderlijk poëzieproject’, zoals de flaptekst zonder overdrijven meldde. De eerste reis werd in 2011 afgerond met een verzamelbundel, *De reis naar Inframundo*. In 2018 verscheen de tweede stap in de nieuwe onderneming, *Blauwboek: gedichten voor de grote reuzin*. De derde stap zou die van Goleman worden, de reusachtige en onverzettelijke tegenpool van de fragiele, kleine en onvatbare wij-figures die in het werk van Holvoet-Hanssen aan het woord komen. *De wolkendragers* gaat inderdaad ook over Goleman, maar het is niet zijn boek geworden. Hij zal nog even moeten wachten – de dichter werkt op dit moment aan het verhaal van die reus. *De wolkendragers* is het boek geworden van een groep, een gemeenschap in plaats van een dichterlijk ego of zijn tegenpool.

Bij heel wat gedichten wordt vermeld hoe de tekst ontstond en wie eraan meewerkte. Het begint met een ‘ZOO-groepsgedicht met 2 klassen van Go! Koninklijk Atheneum Antwerpen’ en het gaat verder met bijdragen uit een Lyceum, een ziekenhuisschool, een literatuurfestival, Jeugd en Poëzie, het ‘walking opera’-project ‘Onderland’, een ‘nomadisch psychiatrie-poëzieproject’, een poëzielaboratorium enzovoort. Soms worden de namen vermeld van de mensen die al of niet bij zulke evenementen hun woorden aan de dichter leenden. Het gaat daarbij meer dan eens om personen die de Holvoet-Hanssen-lezer al eerder ontmoette, zoals de moeder van de dichter, zijn dochter, zijn geliefde, zijn kompaan Don Fabulist, zijn medewerker en personage Leen Pul.

Het indrukwekkende aan deze meerstemmigheid is dat je op geen enkel moment de indruk krijgt dat je niet naar Holvoet-Hanssen aan het luisteren bent. De mix is zo totaal dat er geen primaire bron en geen secundaire bewerking meer is, geen ander of zelf, geen buikspreker of pop. De twee (of meer) partijen die normaal gezien nodig zijn in het citeren en transformeren van iemands woorden, zijn hier niet meer uit elkaar te houden.

Triton in de wolken

Deze vermenging van zelf en ander past bij de poëtica van Holvoet-Hanssen, die hij kort uiteenzet in de ‘tritonistische interventie’ aan het begin van *De wolkendragers*. In de klassieke mythologie is Triton een dubbelwezen, half mens half vis. Bij piraat Holvoet-Hanssen wordt hij het wezenlijke dat nooit in de pool of de tegenpool schuilt, maar in de eindeloze pendelbeweging tussen de twee. ‘In de poëzie — niet op veilig spelend — ligt onze laatste vrijheid verscholen. Laten we ons verplaatsen in onze tegenpool en ongrijpbare vonken opwekken die overspringen.’ Het gaat niet om de clichématige en modieuze empathie, waarbij een superieure geest (de schrijver) een andere (de beschrevene) be-grijpt. Het gaat ook niet om een mystieke vereniging. Het

oorlog neemt allerlei vormen aan, ook die van het coronavirus. De werkelijkheid van Goleman lijkt veel op de wereld die wij zo goed kennen, onze permanente oorlog. Die wereld duikt voortdurend op in de bundel, maar dat gebeurt nooit in drammerige en moraliserende beschouwingen, wel in poëtische beelden. Zo vliegen de vleermuizen die aan de basis zouden liggen van het coronavirus haast ongemerkt voorbij: ‘Stormkat op jacht naar de vliegende coronamuisjes?’

Deel twee heet ‘onderstroom’ en begint met een herneming van een hoofdstuk uit *De vliegende monnik*, de briljante en volstrekt unieke roman die Holvoet-Hanssen in 2004 publiceerde. Net als in ‘bovenstroom’ is de Tweede Wereldoorlog het decor, nu voor een dagboekachtig verhaal, geschreven door een jong meisje, Anny Hanssen, de moeder van de dichter. In *De vliegende monnik* heette het meisje nog Amelia; nu wordt de band met de reële moeder duidelijker. De vertelster is op zoek naar het geluk, ze wil vliegen als een vlokje, maar ze wordt ziek (ook dat is een constante, een constellatie). Ze sterft aan botkanker: ‘Daar vliegt Anny, door de gitzwarte nacht boven de bossen. Geen sterren aan de hemel. [...] Ergens moet er toch een lichtje zijn.’

In dit middendeel treedt de onzekere toekomst steeds duidelijker op de voorgrond, net als de wij-figuren die hier het woord nemen. De toekomst blijkt niet de tegenpool van het verleden. Ze is er vol van, misschien zelfs ‘ziek van’: ‘we zijn al ziek/ we gaan ons niet zieker laten maken/ veteranen van de toekomst’. En ‘wij’ kan niet zonder ‘ik’, zoals blijkt uit ‘De halogenen’, dat begint met ‘wij zijn fluor, chloor, broom, jood en astaat’ en eindigt met ‘ik ben een zeemeermin’. Bij ‘onderstroom’ hoort ‘onderwereld’, en die komt in dit tweede deel ruimschoots aan bod, onder meer in gedichten over ‘Onderland’, over de kikkers van Aristofanes en over Orpheus en Eurydice.

Het slotdeel heet ‘tegenstroom’ en die titel geeft meteen aan dat het geen traditioneel einde is. Tegen de stroom in zwemmen brengt je niet naar het eind van de stroom, maar naar het begin. Dit hoofdstuk begint dan ook veelzeggend met teksten van anderen, die (ongewijzigd?) als afzonderlijke passages én met bronvermelding gepresenteerd worden. Dat is het omgekeerde van wat voorafging, namelijk de totale mix van stemmen en bronnen. Aan het woord komen onder meer Tonnus Oosterhoff, Delphine Lecompte, Joke van Leeuwen en Annemarie Estor. Ze hebben elk hun eigen stem en stijl, maar de lezer die de twee voorgaande delen heeft gelezen, ziet overal dwarsverbanden met de vorm en inhoud van *De wolken dragers*. Dat wordt onderstreept door gedichten die in hun titel de kernen van de bundel etaleren, bijvoorbeeld ‘Wolken drager’, ‘Drietand’ en ‘Narrenschip Tritonius’. De drie delen van de bundel worden nog sterker op elkaar betrokken in allerlei echo’s van eerdere teksten. Zo kwaken de kikkers van Aristofanes ook hier weer vrolijk, ‘kwekkerekwek kwek kwek’.

Of het nu boven-, onder- of tegenstroom is, de lyrische bewegingen van Holvoet-Hanssen zijn allemaal even onvoorspelbaar en indrukwekkend. Elk gedicht vonkt en staat onder stroom. ‘Het geluk is nooit rechtlijnig’, zegt iemand in ‘De drie bronnen van de aarde’ en dat omschrijft perfect het geluk van de lezer die weg weet met deze niet bepaald rechtlijnige bundel. Ik ken niemand die schrijft als Holvoet-Hanssen – hij is ‘het laatste exemplaar zonder wisselstukken’. Of toch: hij is de dichter die het dichtst bij Paul van Ostaijen komt. *De wolken dragers* herinnert voortdurend aan onze grootste modernist, vooral dan aan diens laatste fase. In zijn toelichting verwijst de auteur naar *Bezette stad*, maar overal vind je echo’s van ‘Polleke’, die even aan het woord komt in ‘Walsje op de barenbreker’. Ook als hij niet optreedt, voel je hem continu in Holvoet-Hanssens virtuoze taalgebruik, zijn nooit vrijblijvende spelletjes met de klank en de lay-out, zijn imposante zeggingskracht die door meesterlijke beelden, veelzeggende neologismen en scenische beschrijvingen de lezer naar adem

doet snakken. Ik hou niet van woorden als ‘beklijvend’ en ‘aangrijpend’, maar voor *De wolken dragers* zijn ze op hun plaats. Als Triton en Corona samenspannen en mijn poëtische bubbel verkleinen tot drie nog levende dichters, dan neem ik in ieder geval Holvoet-Hanssen op in deze kleine gemeenschap.

BIBLIOGRAFIE

Peter Holvoet-Hanssen, *De wolken dragers*. Polis, Antwerpen, 2020.